

26. થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી અને અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ

ડૉ. રતિલાલ કા. રોહિત

ગુજરાતમાં લોકસાહિત્યક્ષેત્રે ઘણું ખેદાન થઈ રહ્યું છે. ગુજરાતના અન્ય પ્રદેશોની જેમ ઉત્તર ગુજરાતનાં લોક સાહિત્યનું સંશોધન-સંપાદન થયું છે. અલબત્ત, બનાસકાંઠા જિલ્લામાં લોકસાહિત્યનાં સંશોધન-સંપાદનનું કામ, એના વિસ્તારના પ્રમાણમાં ઓછું થયું છે. એમાં પણ વાવ, થરાદ, ધાનેરા, સુઈગામ જેવા સરહદી વિસ્તારોનું લોકસાહિત્ય ગ્રંથસ્થ થવાનું હજી બાકી છે. થરાદ એ બનાસકાંઠા જિલ્લાનો એક મોટો તાલુકો છે. અહીંની મોટી વસ્તી ગ્રામીણ સમુદાયની છે. ને જનસમુદાય પાસે ઘણું લોકસાહિત્ય સંચિત છે. અહીંના લગ્ન ગીતો પણ વિશેષ હોય છે. અહીં લગ્નપ્રસંગે ગણેશસ્થાપનાથી માંડીને કન્યાવિદાય અને પછી કન્યા સાસરીએ પગ મૂકે ત્યાં સુધીના ગીતો ગવાય છે. જેમાં કુળદેવીના સ્થાનકે, લાડાને તૈયાર કરતી વખતે, પાંચમણું જમતી વખતે, જમાઈઓને ઉદ્દેશીને, જાન માંડવે જમવા જાય ત્યારે, સાળીઓ દ્વારા ઉતારે, લાડાને જમાડતી વખતે, જાનપક્ષે, કન્યાવિદાય વખતે કન્યાની સાળીઓ દ્વારા ગવાતા, લાડાની મા પુંખી ત્યારે ગવાતા ગીત, વગેરે ગીતોનો સમાવેશ થાય છે.

થરાદ તાલુકો બનાસકાંઠા જિલ્લામાં આવેલો છે અને બનાસકાંઠા જિલ્લો રાજસ્થાનની સરહદને સ્પર્શે છે. એટલે થરાદની ભાષામાં અને એની સંસ્કૃતિમાં મારવાડીનો સ્પર્શ છે. થરાદ તાલુકાના કેટલાક ગીતોમાં મારવાડી શબ્દોનો પ્રયોગ થયો છે. તો સાથે રાજસ્થાનનાં સ્થળોનો પણ એમાં ઉલ્લેખ આવે છે. જુઓ,

બન્ના થારો બંગલો ચેટલો સે દૂર;
હાલી હાલી થાયી રે બન્ના સિરદાર.

(પૃ. ૮૯)

*

લાડા હળુવે-હળુવે હેંડ, તારે કાકરીનો કૂચો;
તારો બાપ ઘોડો થાશે, લાડા કાકરીનો કૂચો.

(પૃ. ૧૦૩)

*

બન્નો બન્નીના હુસીલા હુસીલા,
જયપુરની બજાર ફરતા'તા,
બનીને ચુડલો મુલવતા'તા,
જયપુરની બજાર ફરતા'તા,

(પૃ. ૧૩૮)

*

તમે બનાસા ગોરા ઘણા, તારો ફોટો પડાવુ કેમેરામાં;
ફોટો પડાવુ કેમેરામાં, રોલ ધોરાવા જયપુરમાં.

(પૃ. ૧૪૦)

થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી અને અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ

જોઈ શકાય છે કે, આ ગીતોમાં બન્નો, બન્ની, બનાસા, થારો, સિરદાર, લાડા જેવા મરાઠી શબ્દોનો વિનિયોગ થયો છે. થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી શબ્દો સહજ રીતે પ્રવેશ્યા છે.

ગુજરાતી ભાષા પર અંગ્રેજી ભાષાનો અને એમાંય અંગ્રેજી શબ્દભંડોળનો વિશેષ પ્રભાવ પડ્યો છે. ગુજરાતની બોલીઓમાં પણ અંગ્રેજી પ્રવેશ્યું છે. એ જ રીતે ગુજરાતી લગ્નગીતોમાં પણ અંગ્રેજી શબ્દો પ્રવેશી ગયા છે. સાથે આધુનિક રહેણી-કરણીની અસર પણ ગુજરાતીઓ ઉપર થઈ છે. થરાદ તાલુકા ગામડું પણ એ અસરથી બાકાત નથી. જે આ પ્રદેશના લગ્નગીતોમાં પ્રયોજાયેલા અંગ્રેજી શબ્દો અને એમાં રહેલા આધુનિક વલણો પરથી સમજાય છે. જુઓ,

વાયરલેસ વાયરલેસ ટેલિફોન વાયરલેસ,
લાડેડાને શું શું જોઈશે.
વાયરલેસ વાયરલેસ ટેલિફોન વાયરલેસ, લાડેડાને મરચિયા જોઈશે.
વાયરલેસ વાયરલેસ ટેલિફોન વાયરલેસ,
લાડેડાને શું શું જોઈશે.
વાયરલેસ વાયરલેસ ટેલિફોન વાયરલેસ,
લાડેડાને ઘડિયાળ જોઈશે.

(પૃ. ૪૫)

*

ચીયા બાનો બેટો ઇન્ગલીસ ભણેલ, ઇન્ગલીસ ભણેલ
ચીયા બાનો બેટો ઇન્ગલીસ બોલે
(પૃ. ૮૭)

*

સુપર દેખાય વીરા સુપર દેખાય
તમારુ ગામડુ સુપર દેખાય
ભંગાર દેખાય વીરા ભંગાર દેખાય
તમારા સસરા ભંગાર દેખાય
(પૃ. ૧૧૦)

*

બન્ના માર્સલ ગાડિયા મંગાવો
બન્ના ટાટસુમો ગાડિયા મંગાવો
બન્ના તારા ઘરે રેડિયો ગોઠવાઈ દે
બન્ના સિરદાર
(પૃ. ૮૮)

(થરાદ તાલુકાના બોચિયા સમાજનાં લગ્નગીતો માંથી - સંપા. પ્રવીણ બોચિયા, ૨૦૨૨)

જોઈ શકાય છે કે, પ્રસ્તુત ગીતોમાં અંગ્રેજી શબ્દો અને આધુનિક રહેણી-કરણીનો કેવો આકર્ષક વિનિયોગ કર્યો છે.

થરાદ તાલુકાના અન્ય કેટલાક લગ્નગીતોની કેટલીક પંક્તિઓ અહીં આપી છે. એમાં અંગ્રેજી શબ્દો સહજ રીતે ને ગીતના લય માપમાં આકર્ષક રીતે પ્રવેશ્યા છે. જુઓ,

થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી અને અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ

વેવાઈ લાઈટો ગોઠવાવ, વેવાઈ ડી.જે. ગોઠવાવ,
ડી.જે.નો રે શોખીન નરેશભાઈ આવે તારા દેશ.

[...]

વેવાણ શુટિંગ મંગાવ, વિડીયો શુટિંગ મંગાવ,
ફોટાનો રે શોખીન નરેશભાઈ આવે તારા દેશ.

(માહિતીદાતા: જોગાભાઈ પ્રભુભાઈ વણોલ, મુ. ભોરડું તા. થરાદ જિ. બનાસકાંઠા)

*

વાયરલેસ વાયરલેસ ટેલીફોન વાયરલેસ,
પોહલીમાં મેલવા શું શું જોઈશે.

(માહિતીદાતા: પ્રાંચુંબેન ભગવાનભાઈ ચૌધરી, મુ. કાસવી, તા. થરાદ જિ. બનાસકાંઠા)

**

હાહરે સાળાભોળા કેતનભાઈ ભલે આયા તમે હારેરે રે,
સાળા બિસ્ટોલ માંગે કેતનભાઈ ભલે આયા તમે હાહરે રે.

*

ગાડી સીસમને કહેવાય પૈડા પિત્તળના કહેવાય
કે ડાઈવર ગાડી ઉભી રાખ, વરના બાપાને બેસાડ.

*

ઊંચા ઊંચા વિમાન મારો વીર ચલાવે રે વીર ચલાવે રે,
સિટીની સાઈકલ ભાંભી તમે ચલાવો રે.

*

છત્રીસ મનનો વીરનો ચોપડો રે,
લાલ રે ગુલાબી વીરની પેન રે,
અરૂણભાઈ વિરડા ડફોળ સાસુજી તમને નહીં ગમે રે.

*

અમદાવાદનો ઊંચો ટાવર અમદાવાદનો ઊંચો ટાવર
વેવાઈઓનો દોઢો પાવર આવી ફેશન નઈ ચાલે

(માહિતીદાતા: પરમાર જ્ઞાનેન લાલજીભાઈ, મુ. થરાદ, તા. થરાદ જિ. બનાસકાંઠા)

**

વીર તો સુરત શે'રની આજુબાજુ ફરતા'તા,
વીર તો વનેલીને ટેલીફોન કરતા'તા,
વીરને ફોન લગાવતા લાગી વાર,
એસા એસા વધાઓ વીરને ચોખલીયએ.

*

વિમાન ઉભુ દરિયા કિનારે ઉભુ દરિયાકિરનાર...
મોટર ઉભી વડલાની છાંયે મોણારાજ.

*

વેવાઈ શેરી બોરાવી સાફ રાખજે રે,
મારી મારુતિ ને પંચર પડશે રે.

*

થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી અને અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ

ઈંગલેશ ટોપો મંગાવો રે
માથે બીબલું બેસાડો રે.

*

ઓ વનલી ભણેલી છે કે નઈ
તારે બાપે ઉંટિયા ચરાયા, મેંગડા વેણાયા
કોલેજ બતાવી નઈ

*

તું તો ઝુપડાની રહેનાર માર વીર બંગલાનો રહેનાર,
લાડી પગ પાછો રાખ માર વીર કાળો પડી જશે,
તું તો ગામડાની રહેનાર માર વીર સિટીનો રહેનાર.

*

ઈરાગની ટોપી ઉપર પોપટ બોલે પોપટ બોલે,
ઉડરે પોપટ તારો કલર બદલાય.
લાલ મોટર આવી ગુલાબી ગજરો લાવી મારી ભાભી
સાસરીએ લીલાલે'ર છે, સાસરીયે સીસ્ટમ શે'ર છે.

*

અમદાવાદનો ઊંચો ટાવર માણા વેવાઈનો દોઢે પાવર
બેટડો પરણાવવો હોય તો આવી ફેશન નઈ ચાલે નઈ ચાલે.

*

સાયકલની સીટી વાગે વીરા મારા
નીચા લળીને પાયે લાગો વીરા મારા

(માહિતીદાતા: પરમાર ટીનાબેન રાયમલભાઈ, મુ. થરાદ, તા. થરાદ જિ. બનાસકાંઠા)

અહીં તો માત્ર થરાદ તાલુકાના લગ્નગીત સંદર્ભે અંગ્રેજી અને મારવાડી શબ્દોનો વિનિયોગ દર્શાવ્યો છે, પણ સમગ્ર ગુજરાતના લગ્નગીતોમાં અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ તપાસવો પણ રસપ્રદ બની શકે. કોઈ સંશોધકે આ વિષય પર પણ કામ કરવા જેવું છે.